Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Wied, Gustav

Titel: Digt og Virkelighed

Citation: Wied, Gustav: ”Digt og Virkelighed”, i Wied, Gustav: *Ranke Viljer. Dele af Circus Mundi. Af den gamle Vinhandlers Optegnelser. 1968*, Rosenkilde og Bagger, 1966-, s. 251. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-wied12val-shoot-workid96220/facsimile.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Ranke Viljer. Dele af Circus Mundi. Af den gamle Vinhandlers Optegnelser. 1968

DIGT OG VIRKELIGHED

Livserindringer

Skrevet 1913—14
Kapitel 44—45 foreligger hermed
trykt for første Gang. Kapitel 1—43
findes i Bind I

XXXXIV

„EN HJEMKOMST"

I Vinteren 87-88 blev Sørgespillet „En Hjemkomst" skrevet. Ideén til det fik jeg altsaa ved min Broder *Ejnars* mindeværdige Besøg i Hjemmet i Falkoneralleén.

Jeg har altid været temmelig abnorm, især naar jeg arbejdede. Det er blevet værre og værre alt som Aarene er gaaet, men at jeg allerede den Gang har været en Svøbe for min Familie og mine Venner, ses af nedenstaaende Brudstykke af en Brevveksling imellem mig og *Tage Ussing*.

Vi besøgte ofte hinanden, naar der var hændet en af os noget særligt. Saaledes kom jeg i denne Vinter til ham, hvergang jeg havde gjort en Akt af „Hjemkomsten" færdig.

Den 16de April om Aftenen gik jeg saaledes op til ham. Han boede den Gang i Valdemarsgade. Da jeg kom, var han ikke hjemme; men hans Værtinde lukkede mig ind paa hans Værelse og sagde, at han kom straks, men han skulde have Spilleselskab.

Derover maa jeg være blevet mere end almindelig hysterisk:

„Slaa dog endelig en Gang for alle det Faktum fast i din Bevidsthed", skriver jeg saaledes: „at jeg er gal. Og det bliver værre. For Du troede da vel ikke, at jeg var i Bedring? ... „*Gaar Du*"? spurgte Du forundret. Javel gik jeg; hvad andet havde jeg at gøre, naar Du skulde have L'homberfremmede? Det var et Misgreb af mig at forlange, at Du skulde vise dine Gæster bort, jeg fortrød det ogsaa straks — men jeg gjorde det vel nærmest for at prøve min Magt over Dig. — Underligt var det, men straks da jeg hørte Dig paa Trappen, ønskede jeg mig borte, væk — nede paa Gaden. Hvorfor? jo, for Du sang; — jeg kan ikke lide Dig, naar Du synger — jeg kunde slaa Dig, naar Du synger. Din Sang minder mig altfor meget om denne sorgløse Fuglekvidder, der lyder, fordi Maven er fuld, fordi Solen skinner, og man ovenikøbet har fast Ansættelse under Tagrenden. Du maa aldrig synge, naar

jeg er tilstede, vel — vil Du love mig det? Jeg ligefrem lider fysisk derved, jeg faar Kvalme. — Jeg kom med tredje Akt: Du var den første, der skulde høre den. Jeg synes, den er fuldt saa god, som de to andre. Kun er der et Ord, som volder mig Ve. Jeg har gaaet, siddet og ligget i to Dage og spekuleret for at finde et andet Ord, men nej — naa, det kommer vel dumpende som det andet; thi det maa jeg fastholde, det er ikke mig, der skriver dette Skuespil; jeg sidder som objektiv Tilskuer; men det er maaske Grunden til, at det bliver godt. — Du maa ikke komme op til mig. Du risikerer, at jeg ikke aabner min Dør, og det vil jeg meget nødig have — og Du vel ogsaa?

Naa, kære Tage, et hjerteligt Haandtryk fra din Ven Gustav.

Læs dette Brev for din Værtinde, det vil maaske klare hende min Opførsel forrige Søndag; jeg saa hende godt, men jeg *kunde* ikke tale med hende. Tak hende, fordi hun ikke talte til mig."

Paa denne Skrivelse svarer Tage sagligt og alvorligt:

„Kære Gustav!

Du rykker mig for et Svar! — Jeg burde sikkert ogsaa have svaret — men jeg manglede Evne. Jeg tror, jeg har mistet min Pennefærdighed paa de sidste Tider; og dine Breve er tidt saa forbandet vanskelige at svare paa, ikke mindst det sidste.

Dog, siden Du rykker, maa jeg jo prøve — men jeg har en bestemt Følelse af, at det kun bliver et mindre respektabelt *Forsøg*.

Det gjorde mig ondt, Du gik saaledes. Din Stemme var saa underlig aandeagtig, da Du talte op til mig nede fra Trappegangen, og hele Maaden, hvorpaa Du forsvandt, virkede ligefrem dæmonisk. Jeg var i snavs Kulør Resten af Aftenen.

Det gjorde mig dobbelt ondt at erfare af dit Brev, at Du kom med 3die Akt. Hvorfor i Djævelens Navn skulde ogsaa „Skæbnen" sætte mig til Spillebordet netop den Aften.

Men mest ondt gjorde det mig dog, at Du faar Kvalme

ved at høre mig kvidre. Herre — høje Herre! Er det ikke netop Fuglekviddernaturen i mig, der ved sin Modsætning til dit „Ugletemperament" har bundet Traaden mellem Dig og mig? Det troede jeg saa vist.

Skriv mig fremtidig til i forvejen, naar Du vil gæste mig — og skriv saa betids, at jeg kan give Dig Svar. Paa den Maade undgaas Skuffelserne.

Ja — dette her er selvfølgelig intet Svar! Men naar jeg engang kan betræde din Bolig uden at løbe Fare for at være udelukt fra en stor men barsk Aands lille men barokke Stue, saa kan jeg vel give Dig et bedre Svar. Men naar bliver det! Derfor skylder *Du* Svaret!

Din Ven
Tage."

— —

Vi blev atter snart forligte — og paany Uvenner. Men Aften efter Aften mødtes vi enten i Tages Lejlighed i Valdemarsgade eller i mit „barokke" Kvistværelse paa Margretevej. Jeg tjente jo Penge nu ved min Skolegerning ude paa Amager. Og da jeg fik Føden frit hos mine Forældre, havde jeg Mønt til at udstyre min Stue med kinesiske Vifter, „Markkostbuketter", Divantæppe over Jærnsengen — ja selv til at leje et opretstaaende Klaver til en Pris af 5 Kr. om Maaneden.

Paa dette Klaver spillede min Søster og særlig hendes og min Veninde Frøken Nathalie Larsen.

Vi holdt smaa Aftenselskaber deroppe, beværtede med Kaffe, Wienerbrød, Musik, Sang og Oplæsning.

Nuværende Konsul *Valdemar Ludvigsen*, som dengang bestyrede sin Faders Forretning, „Cafonia", og som netop var kommet hjem fra en Rejse i Meksiko, boede paa samme Kvist. Vi sluttede snart et hjerteligt og varmt Venskab, som varer endnu.

Han havde medbragt fra Meksiko en levende Næsebjørn, som delte Værelse med ham og var os alle til stor Glæde. Men vi syntes, at den maatte føle sig noget ensom, hvorfor vi en Dag besluttede at bringe den ud i zoologisk Have, for at den kunde hilse paa sine Slægtninge der.

Dyret blev til den Ende puttet i en Sæk, som Ludvigsen og jeg vandrede afsted med.

Jeg husker, at vi sad paa Bænkene i Frederiksberg Allé og stillede Bjørnen fra os paa Jorden ved vore Fødder. Til stor Rædsel for de Forbipasserende gav Sækken sig til at bene afsted tumlende og trimlende henover Fortovsfliserne. Damerne skreg og Herrerne sagde: Hvad Satan er *det!*

Endelig naaede vi ud i den Zoologiske Have, fandt Buret med Næsebjørnene i og fik Lov af Vogteren til at sætte vor kælne og tamme lille Ven ind til et gammelt, graahaaret og arrigt Huneksemplar. Men øjeblikkelig styrtede Madammen sig over Gæsten, og havde ikke Vogteren med et rask Tag halet den Besøgende ud af Buret og smækket Laagen i var den sikkert blevet sønderrevet af Uhyret.

Vi stoppede derfor atter vor Kæledægge i Sækken og bar ham hjem til Margretevej.

— —

En anden Gang havde jeg i Søndermarken fundet et stort Stykke Trøske, som laa paa en af Stierne og lyste mig i Møde i Halvmørket.

Ludvigsen og jeg besluttede at forfærde de øvrige Kvistbeboere med vort Fund. Om Aftenen sent, da det var blevet ganske mørkt smurte vi Trøske overalt paa Gangen paa Vægge og Døre. Vi stod inde hos mig og lyttede, min Søster var ogsaa til Stede og min yngste Broder *Svend*. Hvergang nu En kom hjem og naaede fra Trappen ind paa den lange Gang imellem Kvistværelserne, hørte vi med Fryd hans eller hendes Forundringsskrig over at den ganske Væg lyste som i Maaneskær. Nogle af Beboerne løb rædselsslagne ned ad Trappen igen for at paakalde Hjælp, andre strøg resolut en Tændstik og saa var hele Gøglespillet forsvundet.

— —

Det var ikke altid just harmløse Ting, vi fandt paa.

Oppe paa Gangen boede en halvgammel, skikkelig Frøken, som vi af en eller anden Grund havde fattet Nag til.

Og en sen Aften stillede vi os op udenfor hendes Dør, mumlede truende, skrabede med Fødderne og fingrerede ved Laasen: — Nu skal hun myrdes! sagde En — Hænges eller skydes eller kvæles? spurgte En anden — Kvæles! sagde en tredje — Vi lægger hende Dynen over Ansigtet og kvæler hende, det er der ingen, der kan høre; og saa plyndrer vi hende.

Og atter pillede vi ved Laasen, skrabede med Fødderne og rømmede os ilde.

Imidlertid laa den arme Pige i sin Seng og svedte Angstens Sved. Ja en Tid lang var hun endogsaa besvimet, fortalte hun Pigerne i Huset den næste Morgen.

Og vi morede os unge og livsglade som vi var.

— —

Saadanne Løjer bedrev vi om Aftenen, naar vi var samlede. Den ganske Dag passede ellers enhver flittigt sit Arbejde: Ludvigsen solgte Kaffeekstrakt, min Søster gav Massage, min „lille" Broder gik paa Handelsskole og jeg selv lærte Smaabørn paa Amager at stave og lægge sammen.

Eller jeg sad paa mit Kvist-Kammer og digtede „Sørgespil."

XXXXV

„EN HJEMKOMST" II

Da „Hjemkomsten" var færdig, læste jeg den op for Forældre, Søskende, Venner og Bekendte. Alle syntes de, at Komedien var storartet og mente, at Det kgl. Teater med Kyshaand ville antage og spille det.

Det blev altsaa indsendt.

Men Censor, *Erik Bøgh*, fandt Stykket altfor oprivende til at turde anbefale det til Opførelse. Og da jeg gik til Chefen, den Gang *Kammerherre Fallesen*, svarede han, at ogsaa han fandt det for oprivende. Og idet han tog sig selv i de sparsomme Nakkehaar, løb han med rynket

Pande og rullende Øjne op og ned ad Kontorets Brysler-tæppe, idet han paastod, at saaledes opførte Nutidens Forfattere sig, naar de skulde digte:

— Hvorfor, sagde han — bærer I Jer ikke ad som Shakespeare, han puttede sgu altid noget grinagtigt ind imellem det sørgelige. Tror I, at jeg vil traktere mine Abonenter med Hofmannsdraaber, hvergang de skal se et moderne Stykke. Var jeg ikke tilfreds med hans og Censors Dom om Stykket, kunde jeg jo gaa til Ministeriet. — For Resten vilde han tilbyde mig et Frikort til Teatret for at jeg kunde lære at skrive Komedier som Komedier skrives skulde.

Hvad jeg imidlertid til Dato aldrig lærte!

— —

Nu blev Sørgespillet indleveret til *Casino* og derpaa til *Folketeatret*. Begge Teatre returnerede det i de høfligste Vendinger.

Saa fik jeg pludselig Brev fra en *Hr. Jacobsen*, Regisør hos Teaterdirektør *Cortes*, at Direktøren havde læst mit Arbejde og maaske vilde spille det i Provinserne.

Jeg jublede!

Et andet Brev forklarede, at Komedien kun kunde blive spillet, hvis jeg vilde sætte en anden, og mindre kraftig Slutning paa.

Det gjorde jeg beredvilligt.

Men et tredje Brev fra Hr. Jacobsen meldte, at Direktøren fandt den ny Slutning „ufyldestgørende", og derfor havde besluttet sig til — ganske at opgive at fremføre Stykket.

Det var et haardt Slag.

Dog er Sørgespillet senere blevet opført af Afholdsforeningen for Taastrup og Omegn, samt af Dilettanterne i Sengeløse og Smørumnedre Sogne. Efter Sigende begge Steder med Succes, jeg var ikke selv til Stede.

— —

Da det nu altsaa ikke lykkedes mig at faa mit Arbejde anbragt ved noget Teater, forsøgte jeg paa at faa det frem i Trykken.

Jeg begyndte med *Gyldendal*, gik derpaa over *Reitzel, Gad, Schubothe, Hagerup* til *V. Pio, Andr. Schou* og *Wm. L. Wulff;* men forgæves. Alle takkede de „for Æren", men beklagede p.t. at være saa stærkt engagerede, at de ikke turde indlade sig paa at udgive det, men tillod sig herved at returnere Manuskriptet.

— —

Dog, i Juni 1889 udkom Stykket alligevel paa Wm. L. Wulffs Forlag. Jeg maatte betale 300 Kr. for Udgivelsen, dog paa den Betingelse, at naar Komedien var udsolgt fra Forlaget, skulde jeg have mine Penge tilbagebetalt.

At fremskaffe disse 300 Kroner voldte mig megen Besvær. Først lovede min Broder John mig dem, og da han fik Forfald min Broder Carl. Og da det kom til Stykket, kunde han ejheller præstere Pengene. Jeg maa da have klaget min Nød for min „Fostermoder", Kammerherreinden paa Brahesholm, thi hun skrev mig til, at jeg kunde gaa op i Bikuben og legitimere mig, de 300 vilde da blive mig udbetalt.

Men saa kom Strindberg i Vejen og min Optræden paa hans Teater.

I den Anledning fik jeg følgende Linjer fra „Fostermoderen":

„... Saa det skulde blive Resultatet af mine Forhaabninger om Deres Fremtid — en mislykket Skuespiller, thi andet bliver De aldrig: En daarlig Kopi af en daarlig Original (Herman Bang; Som Digter derimod beundrer jeg ham). De har altsaa allerede saa fuldstændig rodet Dem ind i denne Historie, saa kun en Sygdom kan redde Dem. Gid De fik den. Hellere vilde jeg tænke mig Dem liggende livsfarlig syg af en Tyfus, eller som siddende og hugge Sten paa en Landevej end dette. De maa jo være fuldstændig vanvittig at kunne indbilde Dem, at De i Deres Alder kan føre det til noget i den Retning."

I et andet Brev hedder det:

„Jeg staar selvfølgelig ved mit Tilbud om Laanet og sender derfor indlagte Billet, som De kan benytte, hvis De vil. Dog beder jeg Dem om at sende mig den tilbage

uden at benytte Dem af den, hvis De holder fast ved Deres Beslutning at spille i det Strindbergske Selskab ... Derfor, kjære Wied, jeg og Bikuben — eller Strindberg ... Med Skam at tale om har jeg læst „Frøken Julie" af Strindberg. Aldrig har jeg troet det muligt, at nogen kunde skrive noget saa raat og modbydeligt, og jeg fatter ikke, at der eksisterer en Kvinde, der vil udføre en saadan Rolle. Jeg tror, at det er Fru Strindberg; betragter De hende som en Dame?"

Saa opgav jeg at spille min Rolle i „Kreditorer", fordi jeg fandt, at jeg ikke *kunde*. Dette meddelte jeg Kammerherreinden, og øjeblikkelig tilbød hun atter at betale Trykningen af min Bog.

Men da min Stedfortræder i Rollen, *Otto Larssen*, (Skuespillerinden Oda Nielsens Broder) ligeledes trak sig tilbage, og det viste sig umuligt at faa nogen anden til at overtage den, paatog jeg mig paany at spille, for ikke at vælte det hele Foretagende.

Paany trak Kammerherreinden sit Tilbud om de 300 famøse Kroner tilbage.

[Resten af Manuskriptet er ubeskrevet.]

Forfatterens ikke færdigredigerede Manuskript til disse Kapitler tilhører Fru Hellen Wied.